

SÁROSPATAKI KISTÉRSÉG

Sárospataki Többcélú Kistérségi Társulás
Elnök: Dr. Hörcsik Richárd
3950 Sárospatak, Kossuth út 44.
stkt@pr.hu
47/511451

A Sárospataki kistérség természeti környezetét a Zempléni-hegység (Tokaji-hegység) vulkánikus felszíni formái, kőzetanyaga és a Bodrog folyó felszínformáló tevékenysége együttesen alakították ki. Ősidők óta lakott terület, melynek népessége a történelem

viharaiban többször is változott. Stratégiai helyzetének köszönhetően (Lengyelországba, Oroszországba vezető út) a középkor és az újkor folyamán gyors fejlődésnek indult. A magyarországi reformáció egyik oktatási és kulturális központjává váló térségben a fejedelmi család – Rákócziak és rokonságuk - segítségével virágzó területté vált. Ennek hatása mind a mai napig érződik.

Ajánlás:

A kistérség az ország azon területei közé tartozik, amelyben minden korosztály, és különböző érdeklődésű emberek egyaránt megtalálhatják a számukra fontos értékeket. Vulkáni csúcsok, szőlőültetvények, az Árpád-kortól napjainkig ívelő művészettörténeti, kultúrtörténeti emlékek tárháza ez a vidék. Ezért az iskolák összes évfolyamának ajánljuk a környék meglátogatását, megismerését.

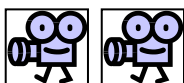
SÁROSPATAK

Közigazgatási rang: város (Népesség: 13.972 fő)

Miskolctól vonaton és közúton 88 km-re északkeletre, a Bodrog két partjára települt város a hegyalja hagyományos-, és kulturális idegenforgalmi központja. Úgy is nevezik, hogy a „tudomány városa”, valódi évszázados iskolaváros. Az 1531-ben alapított református kollégium, és a többi iskola kiválóan felkészült, nagy tudású, korszerű pedagógiai szemléletű tanárai (például Comenius Amos János cseh-morva pedagógus), sok diákot vonzottak ide. A tudós tanárok mellett a Pataki vár birtokos családjai játszottak szerepet a település fejlődésében. Nevében a „patak” szó feltehetően a Bodrogra utalt, a „sáros” pedig a folyó környéki sáros területre, de korábban nevezték a települést Ketel-pataknak, vagy Őrs-pataknak. A 11. század közepétől itt már vár állott, és a vár ispánság központja volt. A várat I. Endre építtette és itt született II. Endre lánya, Szent Erzsébet.

A település jelentős állomása volt a kereskedelemnek, mert a Lengyelország felé tartó forgalom a városon ment keresztül - ez is hatással volt a fejlődésére. A komoly tatár pusztítás után olasz telepesek jöttek a környékre, ekkor kezdődött el a szőlőművelés, és a borkészítés, ami egy idő után méltán lett világhíres.

Várkastély

A város a fénykorát a Rákóczi család idejében élte. Várkastély jellegű váruk a hazai gótikus és reneszánsz építészet egyik legértékesebb együttese. Külső és belső várból, illetve a városfalból és várkastélyból álló épületegyüttes, a Bodrog partja fölötti dombháton helyezkedik el a város központjában, mivel a település e köré épült. Magja a 15. század végén emelt Vörös torony, ehhez kapcsolódott később a palota szárny, és a kettős várfalgyűrű, melyet Perényi Péter és fia építtetett 1534-63 között. Ekkor egészítették ki a Vörös tornyot reneszánsz jellegű díszítésekkel is. Így elmondható, hogy a várkastély a 16. században a Perényiek birtoklása alatt nyerte el a mai formáját, de igazi fejedelmi rezidenciává Lorántffy Zsuzsanna idejében alakult, ekkor készültek el az emeleti termek és a Lorántffy-lodzsa (1647), az udvar legértékesebb díszje. A 17. századi építkezés nyoma a híres Sub Rosa szobácska (az északkeleti sarokbástya szegletén kiugró erkély).

A vár falai nagyon sok történelmi eseményt láttak: 1630-ban innen indult el I. Rákóczi György az erdélyi fejedelmi trón elfoglalására, a Sub Rosa szobában tartották 1666-1670 között a Wesselényi féle összeesküvést előkészítő tárgyalásokat. A kastély falai között lakott II. Rákóczi

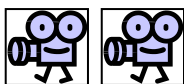

Ferenc 1694-1700 között, majd 1708-ban ide hívta össze az utolsó kuruc országgyűlést, amely elrendelte a harcoló jobbágyok és családtagjaik felszabadítását. A szabadságharc bukása után a vár erődítményeit lerombolták és a kastély, a hozzá tartozó uradalommal a császári udvar hű uraihoz került.

A várkastély ma a Rákóczi Múzeum állandó kiállításának ad helyet, mely segít megismerkedni a Rákóczi család, a kuruc szabadságharc történetével, a kuruc fegyverekkel, - nagyszerű lehetőséget ad a hazaszeretetre való nevelésre. Elgyönyörködhetünk a 16-19. századi bútorművesség darabjaiban, de a kiállított tárgyak bepillantást nyújtanak a zempléni üveghuták művészetébe és a sárospataki kerámiák múltjába.

Sárospatak, Szent Erzsébet út 19.
Tel.: 47/311-083, fax: 47/511-135
E-mail:
rakoczi.sarospatok@museum.hu
Nyitva tartás: Márc. 1-okt. 31.: K-V
10-18; nov. 1-márc. 1.: K-V 10-17

Római katolikus templom - Vártemplom

I. Endre idejében egy kis kápolna készült az udvartartás számára, de a kis befogadóképessége miatt a 15. században már egy bazilikás felépítésű gótikus templomot építettek, amely leégett és így a 15. század végén átépítéssel elkészült egy három hajós csarnoktemplom. A templom története évszázadokon át összeforrott a vár történetével. Ez Észak-Magyarország legnagyobb gótikus templomcsarnoka. Több neves pataki történelmi személyiség temetkezési helyül szolgált.

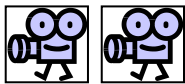

Rotunda

A vártemplom legutóbbi helyreállításakor került elő a déli oldalon található körtemplom alapfala, mely a 11-12. században épült. A templomocská egykor egy hét méter átmérőjű kör alaprajzú hajóból és egy hozzá csatlakozó félköríves szentélyből állt.

A templom előtt áll Szent Erzsébetnek, a város szülöttének szobra (Varga Imre alkotása).

Szent Erzsébet tér

Református kollégium

Ősét, a református iskolát Perényi Péter alapította 1531-ben, majd a fia Perényi Gábor 1550-ben kollégiumi rangra emeli. A jelenlegi főépület klasszicista stílusban épült 1806-22 között. Lorántffy Zsuzsanna kérésére 1650-től 1654-ig itt tanított Comenius Amos János, aki itt írta meg a szemléltető oktatás egyik legalapvetőbb kézikönyvét az „Orbis sensualium pictus”-t (a látható világ képekben). A kollégium nemzetközi hírű könyvtárát Pollák Mihály tervezte és 1827-34 között készült el. Mennyezetét az országos hírű kassai mester Linzbauer József festményei díszítik. A könyvtár állományát a történelem viszontagságos eseményei jelentősen befolyásolták, annak nagy részét háborús kártérítésként a Szovjetunióba szállították, majd államközi megegyezés eredményeképpen 2002-ben visszakerült Magyarországra. A Nemzeti Múzeumban 2006-ban kiállítást is rendeztek a hazaérkezett könyvtári anyagból.

Az épületegyüttes legrégebb megmaradt szárnya az úgynevezett Berna-sor, mely barokk stílusban (protestáns kollégiumi barokk) épült, 1771-1772-ben, tervezője és építője Lieb Tamás sóvári mester.

Itt található a **Sárospataki Református Kollégium Tudományos Gyűjteményeinek Múzeuma**

Az évszázadok során a Kollégium keretében több kisebb, nagyobb, az oktatást és nevelést szolgáló eszköztár. A "Museum Physicum" alapját Simándi István (1675-1710) a kollégium tudós fizika tanára rakta le, aki 1709-ben nyugat-európai tanulmányútról értékes fizikai eszközöket hozott az iskolának. Simándi tanár úr tanított hazánkban elsőként kísérletekkel fizikát. Őt kiváló fizika tanárok követték az intézményben. Az iskola több kiállításra is küldött fizika eszközöket, a párizsi világiállításról ezüstéremmel térhetek haza.

A Szépészeti Műgyűjteményt Felmeri Lajos (1840-1894) hozta létre 1871-ben. Gyűjteni kezdte az antik, majd az újabkori, művészettörténeti - építészeti, szobrászati, festészeti - reprodukciókat. A gyűjtés napjainkban is folytatódik.

1952-ben, amikor a Református Kollégium oktatási intézményeit államosították, a Teológiai Akadémia Faluszemináriumának gazdag tárgyi néprajzi gyűjteménye is ide került.

A Múzeum teljes állománya napjainkban meghaladja a 26 ezer egységet. Fő gyűjtési területük továbbra is az iskolatörténet és az egyházművészet. A múzeum tárgyai kiemelkedő, rendszerezett kulturális értéket képviselnek; mely nemzeti kincsünk része.

Rákóczi út 1. Tel.: 47/315-256,
kollegium.sarospatak@museum.hu
tudomgy@freemail.hu

Iskolakert

A Református Kollégium bejáratával szemben találjuk az Iskolakertet, mely a Kossuth és az Erdélyi Kollégium parkját (1931-ben alapították) foglalja magában. 7 hektáros park az országban egyedülálló, hiszen itt eredetileg is tanítás folyt, ezt a célt szolgálták a sétaút mentén kialakított padsorok. Kiemelkedő növény ritkaságai kis-, és ezüstlevelű hársak, tiszafák, fekete dió, magas kőris, stb.

A kert értékét emelik a park területén található szobrok, melyek a híressé vált pataki diákoknak, vagy Sárospatakhöz kapcsolódó történelmi személyiségeknek állítanak emléket, mint például Lorántffy Zsuzsanna, II. Rákóczi Ferenc, Kossuth Lajos, Kazinczy Ferenc, Kazinczy Lajos, Csokonai Vitéz Mihály, Tompa Mihály, Móricz Zsigmond, Egressy Béni, stb. Az iskolakert közepén található a Kollégium műemlék jellegű tornacsarnoka, melyet ma is eredeti funkciójának megfelelően használnak

Egyéb látnivalók Sárospatakon:

- A Miskolci Egyetem Comenius Tanítóképző Főiskolai Karának épülete. *Eötvös u. 7.* Lechner Jenő és Vargha Gyula tervei alapján a felvidéki reneszánsz szellemében építették 1911-13 között.
- Sárospataki Képtár *Szent Erzsébet tér 4.*
- Római Katolikus Egyházi Gyűjtemény *Szent Erzsébet tér 7.*
- Református templom *Lorántffy Zsuzsa u. 2.*
1776-1828 között építették barokk stílusban, eklektikus stílusú mennyezete 1895-ből való.

Egyéb programlehetőségek:

Kispatak

Sárospatakról kirándulást tehetünk a Bodrog hídon át Kispatakra, ahol ma is dolgoznak híres pataki kézművesek, fazekasok, mézeskalács készítőik utódai. Itt található a település szabad strandja, mellette kemping, étterem.

Mandulás-hegy

Értékes növénytakasulásoknak nyújt életfeltételeket a város szomszédságában található Mandulás-hegy 7 hektáros védett területe. Az ország egyik legszebb sajmelegyes, törpemandulás növénytakasulása borítja, mely kora tavasszal virágdíszbe öltözik. Leánykőöröcsin és árvalányhaj fajok színezik a területet.

Megyerhegyi „tengerszem”

A hegyaljai szőlőterületen hangulatos présházakkal, gyümölcsösökkel szegélyezett úton kapaszkodhatunk fel a régi malomkő bányá helyén kialakult tóhoz. A hegy alkotóanyaga a hidrotermális folyamatok eredményeként, melegvizes oldatok, gázok, gőzök hatására átková sodott riolittufa. A tó környéke egyben geológiai feltárás és kultúrtörténeti bemutató hely. Bepillantunk az egykori hidrotermális központ belsejébe.

4-től a 12. évfolyamig minden osztály számára anyanyelv és irodalom (szépirodalom, irodalomtörténet),

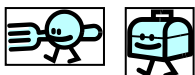

5. 6. 9. évf. természetismeret,

7. 9. 10. évf. földünk és környezetünk (földrajz, biológia),

7. 9. 10. 11. évf. ember és társadalom (történelem, társadalomismeret, gazdasági ismeretek)

hon-, és népismeret, néphagyomány, természet-, és környezetvédelem, iskolatörténet, művészettörténet, hadtörténet témakörökkel foglalkozó szakkörök, önképzőkörök, táborok résztvevői számára.

Tengerszem Camping és Üdülőpark

3950 Sárospatak Herceg Ferenc u. 2.

Tel.: +36-47/312-744

Fax: +36-47/311-527

e-mail: info@tengerszem-camping.hu

<http://www.erdeiiskola.net/tengerszem/szolg.htm>

Huszár Panzió és Étterem

Cím: 3950 Sárospatak, Kazinczy u. 3.

Telefon/Fax: 47/313-018

Mobiltelefon: 30/403-4085

E-mail: huszarpanzio@freemail.hu

<http://www.huszarpanzio.hu/contact>

Vár vendéglő panzió

Cím: Sárospatak, Árpád út 35.

Telefon, fax: +36-47-311-370

E-mail: info@varvendeglo.hu

BODROGOLASZI

Közigazgatási rang: község (Népesség: 1.001 fő)

A Bodrog partján fekvő, jellegzetes bodrogközi település, Sárospataktól 5 km-re délnyugatra található. A folyó közelsége miatt időnként magas a talajvíz, ez meghatározza a falu építkezését. A község kedvező fekvésű hegyoldalain régen és ma is szőlőművelés folyik és ez biztosítja a legfőbb megélhetési forrást.

Az „Olaszi” helységnév nem ritka ezen a vidéken, a 11. században francia, vallon és olasz telepesek érkeztek erre a környékre, mivel többségük latin eredetű nyelvet beszélt, a helyiek „olasz” gyűjtőnévvel illették őket. A telepesek, hospesek, azaz vendégek voltak, ezért különböző kiváltságokat élveztek Bodrogolasziban. Az ide telepített vallonok a 13. században kőtemplomot, kisebb erődítményt építettek faragott kváder kövekből, jellegzetes román kori stílusban.

A település fejlődése ciklikus, a középkorban mezőváros volt, a török hódoltság idején elpusztul, majd újra felépült, de az 1739-es pestisjárvány idején sokan meghaltak. Az idők folyamán több tulajdonos kezében volt a falu, a birtokosok közül érdemes megemlíteni a Perényieket, Lónyayakat és a Rákócziakat.

Római katolikus templom

IV. Béla a tatárjárás után a 13. században vallon szőlőműveseket hívott ide, hogy az elpusztult szőlőket helyreállítsák és újratelepítsék. A telepesek kőtemplomot és kisebb erődítményt építettek a Bodrog feletti magaslaton. A ma látható templom hajójának keleti vége és a szentély román kori alapokon a 18. században épült újjá.

A templomdomb oldaláról lesétálva közvetlenül a Bodrog-partra jutunk, ahol tanulmányozhatjuk a komp működését, a folyó felszínformáló tevékenységét és a jellegzetes folyóparti-, ártéri növényzetet.

Lónyai kastély

1860-ban építtette Lónyai Elemér és felesége, - ez volt a nyári birtokuk. A főúri pár haláluk után a bencésre hagyták minden vagyonukat, mivel a második világháború alatt Pannonhalmán, náluk nyertek menedéket. A rendszerváltás után az épület visszakerült a bencések tulajdonába, előtte MÁV nevelőotthon működött benne.

2007-ben a Pannonhalmi Bencés Főapátság 99 évre a Chemin Neuf közösségre bízta ezt a területet, akik az elhanyagolt épületet lehetőségeikhez mérten folyamatosan újítgatják.

7. 10. évf. földünk és környezetünk (földrajz, biológia),
6. 10. évf. ember és társadalom (történelem, társadalomismeret, gazdasági ismeretek)
hon-, és népismeret, néphagyomány, művészettörténet, illetve természet-, és környezetvédelem témakörökkel foglalkozó szakkörök, önképzőkörök, táborok résztvevői számára.

Szállás és étkezési lehetőséget a közeli Sárospatakon lehet megoldani, lásd ott.

Sárospatak - Bodrogolaszi
(Sárospataki kistérség)
Két napos tanulmányi kirándulás programterve

7. és 11. évfolyam részére ajánlott

(Legalább egy történelem-magyar szakos és egy kísérő kolléga, lehetőség szerint rajz-művészettörténet szakos.)

Célmeghatározás:

Ismerkedés Magyarország egyik leghíresebb iskolavárosával és a Rákóczi családdal. Az adott tanulmányi kirándulás helyszíni sajátosságainak (Pataki református kollégium, Rákóczi vár, bodrogolaszi templom, Bodrog folyó) figyelembevételével olyan programot kell kialakítani, amelyek lehetővé teszik az egyéni, kiscsoportos feladatok összehangolt megoldását.

Első nap:

Érkezés a szálláshelyre, kb. 10 órára.

- 1) 10.30-tól 13.30-ig: A református kollégium és az iskolakert megtekintése.
13.30-tól 14.30-ig: Ebéd.
- 2) 14.30-tól 17.30-ig: A várkastély, a vártemplom és a környező park megtekintése. Tanulmányozzuk a gótikus és a reneszánsz építészeti stílust.
- 3) 17.30-tól 18.30-ig: Vacsora, ezt követően – két perces meditációs, koncentrációt növelő gyakorlat után - kötetlen beszélgetés, melynek keretében összefoglaljuk a nap eseményeit és tapasztalatait, valamint beszélgetünk a Rákócziak történelmi és kulturális szerepéről, vagy humoros vetélkedőt szervezünk az aznap látottakból.

Második nap:

8 órától 9 óráig: Reggeli, (reggeli előtt 5 perces légző-, és nyújtózkodási gyakorlatok, végezetül közös nevetés), csomagolás, szálláshely elhagyása.

9 órától 10 óráig: Hajóba szállunk és Bodrogolasziba megyünk. (5 km)

- 1) 10 órától 13 óráig: Megtekintjük a római katolikus templomot, beszélgetünk az itáliai hospesekről, szőlőművelésben játszott szerepükről, tanulmányozzuk a román építészeti stílust, és megvizsgáljuk a Bodrog-part élővilágát.

13 órától 14 óráig: Visszahajózzunk Sárospatakra.

14 órától 15 óráig: Ebéd

- 2) 15 órától 17 óráig: A Bodrog hídon átmegyünk Kispatakra, ahol megfürdünk a szabadstrandon, és utána a népi kézművesek munkáival, munkafolyamataival ismerkedhetünk.

17 órától: Hideg vacsora, utána indulunk haza.

Ajánlott pedagógiai módszerek a 7. évfolyamon:

1. Feladatlap, munkafüzet készítése (különös tekintettel a református kollégiumra és a várra) a kirándulás időtartamára.
2. Egyéni és csoportos megfigyelési feladatok: Folyó és város, vár és környezete; rajzolás, fényképezés.
3. Tanári magyarázó előadások (kérdéses, párbeszédese formában)
4. Középkori diákdalokat is taníthatunk.

Ajánlott pedagógiai módszerek a 11. évfolyamon:

1. Egyéni, illetve csoportos előzetes projekt feladatok – helyszíni diákelőadások, (maximum 5-10 perc) (például: Nevezetes tanárok és diákok a református kollégiumban; Rákóczi család története; A református könyvtár sorsa; Itáliaiak és a szőlőművelés; A folyó szerepe az emberek életében és tevékenységében; Parképítészet; stb.)
2. Egyéni és csoportos megfigyelési feladatok, rajzolás, fényképezés, interjú, riport készítés (A patakiak viszonyulása saját városukhoz és annak látnivalóihoz; Milyen emlékeket őriz Bodrogolaszi mai lakossága a származásáról).
3. Tanári magyarázó előadások, diák kiselőadás kiegészítése (kérdésfelvető, párbeszédés formában).
4. Javasolt kooperatív technika KIS ÖSSZERAKÓS (MINI JIG-SAW) Felelősség-odafigyelés-tanítva tanulás-továbbfejleszthetőség. (Lehetséges témák: az első nap tapasztalatainak földolgozása.)
5. A tanulmányi kirándulás végén záró értékelés (tanárok és diákok közösen).
6. A személyes és közös feladatok megoldásának értékelése, osztályzatok formájában történő bejegyzése a különböző tantárgyi ismereteknél.